

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE SOCIOLOGIE ȘI ȘTIINȚE JURIDICE
INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**„CALITATEA VIEȚII
FAMILIEI MONOPARENTALE
ROLUL ȘI LOCUL
SERVICIILOR SOCIALE ÎN VIAȚA
ACESTUI TIP DE FAMILIE”**

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC,

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU,

Membru corespondent al Academiei Române

DOCTORAND,

Luminița IONESCU

București, 2023

CUPRINSUL TEZEI

LISTĂ TABELE	6
LISTĂ FIGURI:	9
LISTĂ GRAFICE	10
LISTĂ ACRONIME	11
LISTĂ ANEXE	11
INTRODUCERE	12
CAPITOLUL 1: FAMILIA MONOPARENTALĂ – GRUP SOCIAL VULNERABIL	17
1.1. Precizări conceptuale privind familia	17
1.2. Funcțiile familiei	28
1.3. Carențe ale structurii și funcțiilor familiale având ca efect monoparentalitatea	31
CAPITOLUL 2: PROBLEMATICA FAMILIEI MONOPARENTALE	42
2.1. Familia monoparentală între funcționare și marginalizare socială	42
2.2. Factorii de risc specifici familiei monoparentale și efectele lor asupra dezvoltării minorilor	47
CAPITOLUL 3: PROTECȚIA SOCIALĂ ȘI FAMILIA MONOPARENTALĂ	52
3.1. Apariția serviciilor de asistență și protecție socială în România	52
3.2. Protecția familiei monoparentale aflate în situație de risc	54
3.2.1. <i>Funcțiile serviciilor de asistență socială și rolul acestora în raport cu problematika familiei monoparentale</i>	54
CAPITOLUL 4: METODOLOGIA CERCETĂRII	60
4.1. Obiectivele cercetării	60
4.2. Ipotezele cercetării	60
4.3. Operaționalizarea conceptelor	62
4.4. Universul cercetării	65
4.4.1. <i>Familia monoparentală beneficiară de sprijin social din partea serviciilor de specialitate</i>	65
4.5. Metode și tehnici de cercetare	66

CAPITOLUL 5: PREZENTAREA DATELOR.....	74
5.1. Analiza cantitativă. Prezentarea, distribuția și analiza bazelor de date realizate din cercetare. Prelucrarea statistică a bazei de date	74
5.1.1. Analiza univariată pentru populația studiată în anul 2017	76
5.1.2. Analiza univariată pentru populația studiată în anul 2021	91
5.1.3. Analiza bivariată pentru populația studiată în anul 2017	103
5.1.4. Analiza bivariată pentru populația studiată în anul 2021	113
5.1.5. Concluzii din prelucrarea statistică a datelor culese pentru familiile monoparentale	122
5.2. Analiza calitativă	131
CONCLUZII.....	140
LIMITELE STUDIULUI	153
ANEXE.....	154
BIBLIOGRAFIE	160

SUMARUL REZUMATULUI

REZUMAT	5
SCOPUL GENERAL al cercetării	8
OBIECTIVUL PRINCIPAL al cercetării.....	10
METODELE UTILIZATE în cercetare.....	11
INSTRUMENTELE de cercetare utilizate.....	11
INDICATORII analizați.....	12
VARIABLELE măsurate în cercetare.....	14
MOTIVELE care au stat la baza cercetării (2017-2021).....	22
NOUTATEA cercetării.....	22
LIMITELE cercetării.	23
BIBLIOGRAFIE.....	25

Cuvinte-cheie: familie, familie monoparentală, sărăcie, nevoi, servicii de asistență socială, consiliere, integrare pe piața muncii.

REZUMAT

Familia reprezintă o instituție fundamentală a societății încă din cele mai vechi timpuri.

La nivelul familiei pot fi identificate ansambluri de statusuri și roluri sociale, respectiv poziții ale membrilor și așteptări față de aceștia. Din acest punct de vedere sunt importante atât structura cât și funcțiile specifice ale familiei.

Între structura și funcțiile familiei (funcția biologică, funcția economică, funcția pedagogic-educativă și morală, funcția de coeziune și solidaritate conjugală) există o corespondență, în sensul că o funcționare optimă este determinată de prezența și implicarea ambilor soți (parteneri). O structură fără deficite nu poate garanta o funcționare optimă în toate situațiile, dar oferă șanse mai mari de realizare a funcțiilor familiei în parametri cât mai buni.

Relațiile care se formează și se dezvoltă în familie duc mai departe la stabilitatea tipului de familie. „Relațiile dintre soți nu sunt statice: ele evoluează în permanență sub influența unor factori interni și externi familiei. Dinamica lor poate conduce fie spre creșterea sau menținerea satisfacției, fie spre diminuarea ei și spre apariția unor tensiuni și conflicte familiale, care, în anumite condiții, pot conduce la dezagregarea familiei, sancționată social prin divorț” (I. Mihăilescu, 1999, p. 99). Acesta este cazul familiei monoparentale, care reprezintă grupul social format dintr-un singur părinte care are spre creștere și educare unul sau mai mulți copii minori.

„Creșterea divorțialității este doar una dintre dimensiunile transformării familiei nucleare și nu poate fi înțeleasă decât în ansamblul transformărilor care au avut loc. De remarcat este că, în țările în care familia a suportat cele mai profunde transformări (în atitudinea față de căsătorie, în comportamentul nupțial, în fertilitate, în situația femeii în familie și în societate), divorțialitatea înregistrează cele mai ridicate niveluri.” (Mihăilescu, 1999, 104).

Dacă, în trecut, se considera că familiile cu căsătorii nereușite trebuie să rămână împreună de dragul copiilor, în prezent mulți cred că este mai bine pentru copii dacă părinții se despart, în loc să-i supună unui permanent conflict în familie (I. Mitrofan, C. Ciupercă, 1998, p.60).

„Este important de subliniat caracterul alternativ al acestui tip de familie, nefiind un tip deviant sau anormal. Monoparentalitatea devine normală, în sens sociologic, în condițiile în care

înregistrează o creștere a frecvenței și devine o conduită comună în societățile actuale. Creșterea ratei divorțialității, a fertilității ilegite, schimbările valorice de mentalitate din ultimele decenii au făcut ca acest tip de familie să cunoască o răspândire deosebită” (M. Voinea, 2005)

Familia monoparentală temporară sau permanentă, privită ca alternativă pozitivă la căsătoria nereușită (din diferite motive), poate ajuta la reechilibrarea membrilor ei din punct de vedere psihosocial și comportamental, constituind o alternativă a modelului tradițional și având drept scop eliminarea stărilor de neînțelegeri, tensiuni prezente în cadrul ei.

Acest tip de familie poate apărea prin:

- disoluția familiei,
- decesul unui părinte,
- apariția unui copil în afara căsătoriei
- înfierea unui copil.

Deficitul structural, respectiv absența unuia dintre părinți, poate avea impact negativ asupra îndeplinirii funcțiilor familiei, necesitând redistribuirea rolurilor sociale ale familiei și asumarea de responsabilități suplimentare de către părintele singur.

Preluarea tuturor funcțiilor familiei de către un singur părinte și *exercitarea* de către acesta atât a rolului matern cât și celui patern pune părintele în cauză, de cele mai multe ori, într-o mare dificultate, expunând în același timp familia și la o serie de riscuri ce pot apărea.

E. Stănciulescu (1997, p. 144) consideră că „factorii de risc decurg în principal din situația profesională a părintelui singur, care determină nu numai nivelul venitului său, ci și vulnerabilitatea sa pe piața muncii în termeni de fragilitate, de dependență, de uzură psihologică etc.”

Rezultatele cercetărilor pe această temă (Richards și Schmiede, 1993) demonstrează că reușita școlară, profesională și cea de viață a copilului care provine dintr-o familie monoparentală este condiționată în mod direct de nivelul cultural al familiei, de modul direct de implicare a părintelui prezent în creșterea, educarea și formarea viitorului copilului.

În același timp, Vladimir Pasti constată că pentru mamele singure există o percepție accentuată a discriminărilor de care se lovesc zi de zi (2003, p. 92). Acesta observă că există o dublă realitate: una ...declarativă, normativă, și la ea fac referire rapoartele oficiale care analizează situația femeilor din România (sau de oriunde), apreciind achizițiile formale (legi, instituții, angajamente politice, prezențe cantitative ale femeilor în diferite sectoare etc.), și o

„realitate din spatele realității”, în care diferențele se transformă în deficiențe și în factori de defavorizare pentru unul dintre sexe în raport cu celălalt, indiferent de legile, normele și declarațiile politice adoptate oficial. Multe probleme cu care se confruntă familia monoparentală sunt cauzate de discriminările de gen, rezultate nu din legi, ci din modul de aplicare a acestora.” (C. Ștefan, 2006, p. 246).

În ultima perioadă se observă că numărul familiilor monoparentale se află într-o creștere continuă. Astfel, în perioada 2013-2018, conform informațiilor oferite de Anuarul Statistic (2020), situația disoluției familiei a cunoscut o creștere considerabilă. Într-un interval de numai șase ani, numărul divorțurilor a crescut cu 8%, familiile cu un copil aflându-se pe primul loc, cele cu doi copii pe locul al doilea, cele cu trei copii pe locul trei, cu patru copii pe locul patru, iar cu cinci sau mai mulți copii, pe ultimul loc.

Sursa: <https://insse.ro/cms/ro/tags/anuarul-statistic-al-Romaniei>

„Evenimente demografice” arată că, în profil teritorial, în anul 2020, cele mai multe divorțuri s-au înregistrat în Municipiul București (în 2021 cazurile de divorț reprezentând 8,9% din numărul total de divorțuri înregistrate).

Județul Iași a avut cele mai multe divorțuri înregistrate după municipiul București (1028 cazuri de divorț), fiind singurul județ unde s-au înregistrat peste 1000 de cazuri de divorț.

Cel mai mic număr de divorțuri s-a înregistrat în județul Vâlcea (144 divorțuri).

Cea mai mare rată a divorțialității s-a înregistrat în județul Brașov (1,37 divorțuri la 1000 locuitori), iar cea mai mică rată de divorțialitate s-a înregistrat în județul Vâlcea (0,37 divorțuri la 1000 locuitori).

Comparativ cu celelalte țări din Uniunea Europeană, în anul 2019 (ultimul an pentru care sunt date disponibile la nivel european), România, cu o rată a divorțurilor de 1,6%, a înregistrat un nivel mediu.

Cele mai mici rate de divorțialitate la nivel european s-au înregistrat în Malta (0,7 %) și în Slovenia (1,2%).

Cele mai mari rate de divorțialitate de 3,1%, s-au înregistrat în Letonia, Lituania și Luxemburg.

Sursa:

(https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2020.pdf,p.25).

Pe fondul acestei creșteri alarmante a disoluției familiei, coroborată cu riscurile la care aceasta poate fi expusă, s-a realizat o cercetare în rândul familiilor monoparentale beneficiare de sprijin social, în scopul stabilirii locului, rolului serviciilor sociale și determinării profilului beneficiarului de sprijin social.

Definite ca un „ansamblul de instituții, programe, măsuri, activități profesionalizate de protejare a unor *persoane*, grupuri, comunități *cu probleme sociale*, aflate temporar în dificultate, în criză și deci vulnerabile ” (Zamfir, 1993, 46), serviciile de asistență socială sunt singurele care pot oferi sprijin acestor categorii sociale aflate în dificultate.

Programele desfășurate în cadrul acestor servicii, urmăresc promovarea schimbării în viața persoanelor aflate în situații dificile, mobilizarea acestora pentru rezolvarea propriilor probleme și readaptarea lor la viața socială, care se află într-o continuă transformare.

Această activitate are ca scop creșterea bunăstării sociale, reducerea sărăciei, dezvoltarea resurselor și prevenirea apariției neajunsurilor (Miley, 2006, 26). Astfel, *serviciile de asistență socială* (care fac parte din sistemul de protecție socială) au drept obiectiv menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de nevoie, cronice sau de urgență, în cazul în care persoana sau familia este incapabilă să o soluționeze singură” (Buzducea, 2005, 61). Când folosesc termenul „nevoie” mă gândesc la nevoile fiziologice, nevoile de securitate și protecție, nevoile sociale, nevoia de stimă și nevoia de autoîmplinire, toate acestea reprezentând condiții minime normale de viață, conform piramidei lui A. Maslow (*apud* Zamfir, 2006, p. 161).

În vederea studierii *rolului și locului serviciilor sociale în viața familiei monoparentale* a fost întreprinsă o cercetare concretă la nivelul Municipiului București, respectiv la cele șase Direcții Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC) corespunzătoare fiecărui sector.

SCOPUL GENERAL AL CERCETĂRII

Printr-o serie de indicatori sociali s-au evidențiat aspectele referitoare la funcționarea serviciilor de asistență socială și stabilirea unui profil al beneficiarilor de servicii sociale. În acest sens s-a realizat o **cercetare explicativă** care demonstrează existența relației dintre efecte și cauzele specifice (Black și Champion, 1976, p. 15, *apud* S. Chelcea). Aflarea cauzalității constituie de fapt scopul cercetării explicative.

Acest tip de cercetare își propune testarea ipotezelor. Confirmarea ipotezelor reprezintă un progres în ceea ce privește cunoașterea științifică, pe de-o parte, precum și fundamentarea unor sugestii, măsuri, propuneri care să vizeze tratarea problemei sociale studiate, pe de altă parte. Este posibilă astfel elaborarea unor modele, a unor scheme explicative, care dau posibilitatea de înțelegere a situației familiilor monoparentale beneficiare ale sistemului de protecție socială.

În acest sens prezintă interes modul în care aceste familii ajung să beneficieze de sprijin social, eficacitatea beneficiilor asupra calității vieții lor, precum și principalele efecte ale formelor de sprijin: pe de o parte, efectul pozitiv, în situațiile în care respectivele beneficii sociale ajută efectiv acele familii să depășească dificultățile cu care se confruntă, iar pe de altă parte, un efect negativ, care ține de dependența de acele beneficii.

Explicarea face posibilă predicția. Identificarea relațiilor cauzale existente între diferitele variabile permite configurarea evoluției probabile a fenomenelor studiate, precum și elaborarea de sugestii care să formuleze soluții ale problemelor sociale studiate.

Studiul își propune să analizeze acea categorie din rândul familiilor monoparentale care beneficiază de sprijin din partea serviciilor de specialitate. În acest sens și, mai ales, din dorința de a realiza profilul beneficiarului de sprijin social, formal și informal, oferit de serviciile sociale de specialitate, am inițiat o cercetare, în luna martie a anului 2017, pe care am repetat-o în anul 2021 (luna martie), având ca obiectiv principal cunoașterea particularităților familiilor monoparentale beneficiare de sprijin din partea Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC) existente la nivelul celor șase primării ale sectoarelor municipiului București.

Având în vedere numărul mic de beneficiari existenți în plată la nivelul anului 2017 (237 de familii monoparentale) și al anului 2021 (156 de familii monoparentale) în municipiul București și, știind că aici se află numărul cel mai mare de divorțuri (p. 140 a tezei, par. 3 și 4), am optat pentru studierea tuturor familiilor monoparentale care beneficiază de sprijin social, pentru a putea obține informații complete privind profilul acestora, profil realizat în baza unor indicatori ai calității vieții care au stat la baza cercetării cantitative și calitative.

OBIECTIVUL PRINCIPAL AL CERCETĂRII

a) **Stabilirea profilului beneficiarului de servicii sociale de specialitate** din cadrul DGASPC din Municipiul București. Prin determinarea caracteristicilor acestui profil se creează posibilitatea identificării gradului de acoperire al respectivelor servicii. Altfel spus, se poate răspunde la întrebarea referitoare la factorii care conduc la situația ca unele familii să nu beneficieze de ajutor social, deși se confruntă cu dificultăți serioase.

b) **Identificarea factorilor care limitează în mod serios numărul familiilor monoparentale ce pot beneficia de sprijin de specialitate**, în condițiile în care rata divorțialității se află într-o creștere îngrijorătoare, conform datelor statistice transmise de INS.

IPOTEZELE de la care s-a inițiat această cercetare au fost:

- **Cu cât** numărul de familii monoparentale beneficiare de sprijin de specialitate este mai mic, **cu atât** mai mult este posibil ca anumite caracteristici socioculturale ale acestora să configureze un anumit profil al beneficiarului, referitor la educație, structuri și funcții ale familiei, ocupație, locuință.
- **Dacă** familia monoparentală reușește să primească sprijin de specialitate în timp util, **atunci** șansele de reechilibrare din punct de vedere economic și social cresc, evitându-se astfel apariția riscului de izolare, marginalizare și excluziune socială.
- **Dacă** familia monoparentală se comportă ca un sistem familial deschis (receptiv la sursele de informare din exterior), **atunci** șansele de reechilibrare a acesteia cresc.
- **Cu cât** sistemul familial monoparental se manifestă ca un sistem închis, respingând pătrunderea informațiilor formale și informale în interiorul familiei, **cu atât** mai mult crește riscul epuizării energiei rămase în familie, întârziind și scăzând șansele de adaptare, reechilibrare și dezvoltare ale acesteia. În această situație este posibil să poată apărea, în plan secundar, alte efecte nedorite, cum ar fi izolarea, marginalizarea și excluziunea socială.
- **Cu cât** este mai mare asumarea responsabilităților ambilor părinți (atât cel care rămâne cu copilul cât și cel care părăsește familia), **cu atât** sporesc șansele de reechilibrare și adaptare a copilului la noul tip de familie.
- **Dacă** familiile lărgite – atât a părintelui care a rămas cu copilul cât și cea din partea părintelui care a părăsit familia – oferă suport formal și informal familiei monoparentale,

atunci dificultățile întâmpinate de aceasta scad, redând atât părintelui cât și copiilor siguranța, suportul și încrederea că pot depăși cu bine momentul dificil în care se află.

METODELE UTILIZATE ÎN CELE DOUĂ ETAPE DE CERCETARE (martie 2017 - martie 2021) au fost ancheta sociologică, realizată prin intermediul chestionarului sociologic și al ghidului de interviu, și analiza documentară, având în vedere faptul că această categorie socială supusă cercetării – familia monoparentală beneficiară de sprijin social – este extrem de vulnerabilă, iar comportamentul discret al derulării cercetării ajută la obținerea informațiilor în totalitate fără niciun fel de reținere din partea subiecților.

Ancheta sociologică reprezintă cea mai complexă metodă de cercetare, complexitatea fiindu-i oferită de ansamblul instrumentelor de cercetare (chestionarul sociologic și ghidul de interviu) și de ansamblul tehnicilor de codificare, scalare, analiză și prelucrare a datelor. Ancheta sociologică este o metodă de bază în cercetarea științifică, putând fi definită ca o metodă de informare asupra faptelor sociale (atitudini, caracteristici) la nivelul grupului social, de analiză cuantificabilă a datelor în vederea descrierii și explicării lor.

Analiza documentară constă în studierea informațiilor deținute în anumite documente, care pot fi statistice sau de conținut. Așa cum subliniază S. Chelcea, „...progresul metodologiei cercetării sociologice presupune – concomitent cu lărgirea surselor informative – verificarea calității informațiilor sociale și integrarea lor în modele explicative cu valoare prognostică”. (S. Chelcea, p. 11).

INSTRUMENTELE DE CERCETARE utilizate au fost **chestionarul sociologic** și **ghidul de interviu**. Chestionarul sociologic a fost aplicat beneficiarilor de ajutor social din cadrul D.G.A.S.P.C. din toate sectoarele din capitală, iar ghidul de interviu a fost aplicat șefilor de servicii sociale care coordonează întreaga activitate.

Chestionarul sociologic a fost construit dintr-o serie de indicatori ai calității vieții, în scopul realizării profilului beneficiarului de servicii sociale din cadrul familiilor monoparentale.

După cum precizează C. Zamfir apud I. Mărginean, „...indicatorii sociali reflectă anumite trăsături ale fenomenelor și proceselor sociale, fiind totodată elemente ale acțiunii practice. Ei exprimă atât starea obiectivă a sistemelor sociale – structura (alcătuire, relațiile), funcționalitatea și performanța –, cât și starea subiectivă (satisfacția, insatisfacția) a acestora.

Pentru ca un element să poată deveni indicator social, trebuie supus unei cercetări sistematice, pentru a se determina în ce măsură poate îndeplini cu succes diferite funcționalități (atribuții), cum ar fi:

1. mijloc de informare,
 2. mijloc de cercetare;
 3. mijloc de analiză, evaluare și interpretare a diferitelor fenomene relații, procese sociale sau acțiuni;
 4. mijloc de concretizare a unor obiective dintr-un domeniu;
 5. mijloc de urmărire (măsurare) a schimbărilor intervenite în evoluția fenomenelor.”
- (I. Mărginean, p. 34).

În cercetarea realizată **au fost analizați următorii INDICATORI:**

- Starea civilă a subiecților;
- Situația școlară;
- Ocupația;
- Structura familiei;
- Locuința (tipul);
- Veniturile totale ale familiei;
- Venitul lunar net pe membru de familie.

Ghidul de interviu aplicat specialiștilor cuprinde o serie de întrebări suplimentare celor din **chestionarul sociologic**, având rolul de a oferi studiului informații complementare și consistență în același timp.

Prin rolul său explorator (Fred N. Kerlinger (1973), apud S. Chelcea, p. 297, 2007), interviul desfășurat cu specialiști în domeniu vizează determinarea cauzelor și condițiile care au dus la solicitarea sprijinului de ajutor social, identificarea existenței unor situații de risc la care poate fi expusă familia monoparentală și, în același timp, disponibilitatea beneficiarilor de a folosi oportunitățile oferite de sistemul de asistență socială în vederea depășirii momentului dificil în care se află.

A. Rădulescu (coord. D. Buzducea, 2010, p. 67) consideră că o evaluare corectă a nevoilor și resurselor necesare depășirii momentelor de dificultate în care se poate afla o familie poate fi realizată doar de specialiști. Aceștia pot analiza atât tipul familiei care solicită sprijin,

relațiile existente în cadrul familiei, gradul de integrare a membrilor familiei solicitante în comunitate, nivelul educațional deținut de fiecare membru, aspecte legate de ocupare, de sănătate, cât și voința persoanelor asistate de a utiliza sprijinul oferit de serviciile de asistență socială în vederea îmbunătățirii condițiilor lor de viață.

Cercetarea realizată a urmărit agregarea informațiilor, în vederea conturării unui profil cât mai fidel al beneficiarului de servicii de specialitate din Municipiul București și, în același timp, pentru a afla ponderea familiilor care beneficiază de această oportunitate din totalul familiilor monoparentale existent în Anuarul Statistic.

Numărul de familii monoparentale prezent în Anuarul Statistic este foarte mare (2.740 la 1000 de locuitori în anul 2017), în creștere continuă, conform datelor emise de INS, **dar reprezintă doar o parte din totalul numărului familiilor monoparentale existente**, respectiv cele care au căpătat acest status social prin disoluția familiei. Evidența familiilor monoparentale rezultate prin decesul unui părinte, prin adopția unui copil sau apariția unui copil în afara căsătoriei nu este evidențiată până în prezent.

Conform aceleiași surse, observăm că, pornind de la numărul de 28.507 familii monoparentale existente în anul 2013, acesta a crescut considerabil, ajungând la un total de 31.527 familii monoparentale (rezultate prin disoluția familiei) în anul 2015. Se înregistrează o scădere ușoară în anul 2016 (30.497), urmând o creștere în anul 2017, ajungându-se astfel la un total de 31.147 familii monoparentale (rezultate prin disoluția familiei).

Toate informațiile obținute din cele două cercetări de teren (2017-2021) au fost înregistrate în două baze de date, dintre care una pentru cercetarea realizată în luna martie a anului 2017, iar a doua pentru cercetarea realizată în luna martie a anului 2021. Bazele de date au fost prelucrate și analizate prin intermediul programului SPSS. Cele două baze de date realizate conțin informații cu variabile care au fost măsurate și codificate nominal.

Pentru **variabilele măsurate** pe o scală nominală s-au obținut tabele bidimensionale de asociere (contingență sau incidență sau tabele încrucișate). Fiecare celulă din tabel arată numărul, frecvența absolută pentru o anumită combinație a caracteristicilor respective. Stabilirea asocierii se obține comparând distribuțiile de frecvențe (absolute sau relative) între linii sau coloane.

Pentru testarea dependenței s-a folosit testul Hi-pătrat (Pearson) pentru măsurarea existenței legăturii.

La testul Hi-pătrat, ipoteza de testat (ipoteza nulă) este că nu există legătură între cele două variabile. Ipoteza alternativă în cazul respingerii ipotezei nule este că există legătură. Dacă probabilitatea testului Hi-pătrat este mai mică decât 0.05, respingem ipoteza nulă și o acceptăm pe cea alternativă.

Analiza statistică a bazei de date constă în analiza univariată (pentru principalele caracteristici) și analiza bivariată (tabele cu dublă intrare) pentru constatarea existenței și magnitudinii gradului de asociere între variabilele perechi.

Analiza rezultatelor obținute din cercetarea de teren s-a efectuat separat pentru populația studiată în anul 2017 și populația studiată în anul 2021, în final realizându-se și o analiză comparativă între rezultatele obținute din cele două baze de date.

O imagine succintă a rezultatelor obținute din cele două cercetări (2017-2021) oferă următoarele aspecte:

- Ponderea cea mai mare a populației în 2019 o are sectorul 3 (22,5%), urmat de sectorul 6 (18,5), 2 (17,4%), sectorul 4 (15,5%), sector 5 (14,2%) și sector 1 (12,0%).
- Ponderea cea mai mare a familiilor monoparentale în 2017 o are sectorul 6 (25,3%), urmat de sectoarele 2 (20,7%), 5 (15,6%), 1 (14,8%), 3 (13,5%) și 4 (10,1%).

Coeficientul de corelație al rangurilor (Spearman) este semnificativ statistic la un nivel de 0,01 și indică o corelație negativă de -0,600 între populație și populația studiată în 2017, și o corelație pozitivă de 0,600 între populație și populația din 2021. Corelația între populația studiată în anul 2017 și în 2021 este puternic negativă, fiind de -1,000. Acest lucru arată că **nu există o corelație între mărimea sectorului ca populație și numărul de familii monoparentale care locuiesc în acel sector, ci, dimpotrivă, se constată o corelație negativă pentru eșantionul 2017 și o corelație medie pozitivă în 2021.**

VARIABLELE MĂSURATE ÎN CERCETARE

STAREA CIVILĂ a familiilor monoparentale studiate, atât în anul 2017 cât și în anul 2021, se caracterizează prin **starea de ilegitimitate în foarte mare parte**, reprezentând 70% în anul 2017 și 70,5% în anul 2021. Rezultatele obținute arată o scădere a respectării valorii familiei în rândul acestei categorii sociale, a funcțiilor și rolurilor parentale, tendință asemănătoare cu cea prezentată pe plan european și mondial (preluare din teză p. 37) de creșterea numărului de copii născuți în afara căsătoriei.

În același timp, acest rezultat ilustrează și un nou model de „familie” oferit copiilor, pe care, conform teoriei învățării, aceștia îl pot prelua și practica în viitor. În continuare urmează **famiiliile monoparentale rezultate prin disoluția familiei**, reprezentând 22,8% în anul 2017 și 17,9% în anul 2021, familii monoparentale devenite **prin decesul unui părinte**, 5,9 în anul 2017 și 5,8 în anul 2021, și familii monoparentale devenite **prin despărțiri în fapt**, reprezentând 1,3% în anul 2017 și 5,8% în anul 2021.

În ceea ce privește **PROFILUL** (gradul de rudenie) **famiiliilor monoparentale** în 2017 și în 2021 se observă că: pentru ambele eșantioane, **cea mai mare pondere o au familiile compuse din mama + 1 copil (47,3%, respectiv 38,5%) și mama + 2 copii (32,5%, respectiv 35,9%)**. La familiile cu 3 copii (11,8%, respectiv 12,8%) și 4 sau mai mulți copii (4,6%, respectiv 10,3%), situația este răsturnată la cele două populații studiate. O pondere mică o au familiile compuse din tată + unul sau mai mulți copii (3,8%, respectiv 2,6%). Acest aspect indică sarcina în grija preponderent maternă, chiar dacă are suport pentru unul sau mai mulți copii.

O caracteristică importantă a familiei monoparentale este **PREGĂTIREA ȘCOLARĂ A PĂRINTELUI familiei**, la ambele eșantioane (2017 și 2021): majoritatea susținătorilor sunt fără studii (16,5%, respectiv 32,7%) sau cu studii generale (44,3%, respectiv 37,8%) și medii (33,3%, respectiv 24,4%); absolvenți de studii superioare: doar 5,9 respectiv 5,1.

Din punct de vedere PROFESIONAL, pentru populația studiată în anul 2021, susținătorul/părintele familiei este, în cea mai mare parte, fără ocupație (85%), pondere aproape dublă comparativ cu cea din anul 2017 (46,4%); situația de salariat reprezenta doar 7,7%, de trei ori mai puțin decât în anul 2017 (25,3%), pensionari și lucrători ocazionali 2,6%, de patru ori mai puțin decât în anul 2017 (11,8), iar șomeri 1,3%, pondere egală cu cea din 2017. Lucrătorii agricoli sau părinții care desfășurau activități independente nu au mai apărut în evidențele DGASPC. Această diferență apărută între cele două cercetări (pentru 2017 și 2021) poate fi generată de apariția pandemiei și, odată cu aceasta, a restricțiilor impuse.

NUMĂRUL DE PERSOANE ÎN FAMILIILE MONOPARENTALE este corelat puternic cu profilul acestora (gradul de rudenie) la cele două eșantioane, 2017 respectiv 2021. Astfel, familiile cu 2 persoane (mama + 1 copil) reprezintă 48,90%, respectiv 39,7%, cele cu 3 persoane (mama + 2 copii) reprezintă 34,2%, respectiv 37,2%, iar cele cu 4 persoane reprezintă 12,2%, respectiv 12,8%.

TIPUL LOCUINȚEI prezintă rezultate asemănătoare în ambele cercetări (2017 și 2021), ponderea cea mai mare fiind la situația *tolerați de părinți sau alți membri din familia lărgită/prieteni*, 42,6 în anul 2017 și 66% în anul 2021, *proprietate* (bloc sau casă) 38,4%, respectiv 19,9% și este urmat de *chirie* (bloc sau casă) 15,2%, respectiv 12,2%.

În ceea ce privește **SITUAȚIA ȘCOLARĂ A COPIILOR** din familiile studiate (2017 și 2021), la familiile care au în întreținere un singur copil, cei mai mulți se află la *gimnaziu* (60,3%, respectiv 48,1%), urmați de *preșcolari* (23,6%, respectiv 35,9%). Situația este asemănătoare și la familiile care au în întreținere doi copii. Cei mai mulți se află la *gimnaziu* (61,0%, respectiv 55,3%), urmați de *preșcolari* (34,7%, respectiv 39,4%). Situația se păstrează și în cazul familiilor care au în întreținere trei copii, cei mai mulți sunt la *gimnaziu* (52,5%, respectiv 60,0%), urmați de *preșcolari* (45,0%, respectiv 37,1%).

Referitor la **VÂRSTA COPIILOR**, în ambele cercetări, cel mai mare procent al familiilor monoparentale formate dintr-un părinte *cu un singur copil* spre creștere și educare se află în grupa de vârstă 6-10 ani (30,4%, respectiv 30,1%), apoi grupa de vârstă 11-14 ani (30,0%, respectiv 26,9%), grupa de vârstă 15-18 ani (20,7%, respectiv 17,3%) și 1-5 ani (19,0%, respectiv 25,6%). La familiile care au în întreținere *doi copii*, la ambele eșantioane, cel mai mare procent îl reprezintă grupa de vârstă 6-10 ani (35,3%, respectiv 51,1%), apoi grupa de vârstă 1-5 ani (35,3%, respectiv 22,3%), grupa de vârstă 11-14 ani (21,8 respectiv 18,1) și 15-18 ani (5,0%, respectiv 8,5%). Se constată aceeași poziționare a rangurilor la ambele eșantioane și pentru familiile care au în întreținere *trei copii*, cel mai mare procent reprezentându-l grupa de vârstă 6-10 ani (50,0%, respectiv 40,0%), apoi grupa de vârstă 1-5 ani (35,0%, respectiv 28,6%), grupa de vârstă 11-14 ani (12,5% respectiv 28,6%) și 15-18 ani (2,5%, respectiv 2,9%).

VENITUL NET TOTAL AL FAMILIILOR MONOPARENTALE: rezultatele obținute pentru eșantionul din 2017 prezintă cea mai mare pondere a venitului net total lunar aparținând grupei de venituri cuprinsă între 251 și 500 lei (25%), fiind urmată de grupa de venituri poziționată sub 250 lei (22%), apoi de grupele 1001-1250 lei (17,3%), 501-750 lei și 751-1000 lei (14,3%), cu procente egale și, în final, grupa de venit peste 1250 lei 6,5%. Populația studiată din 2021 prezintă cea mai mare pondere a venitului net total lunar pe familie la grupa cu venitul cuprins între 501-750 lei (20,3%), urmat de grupa cu veniturile poziționate peste 1250 lei

(19,5%), apoi grupa 1001-1250 lei (18,8%), grupa 751-1000 lei (14,8%) și grupele cu procente egale sub 250 lei și 251-500 lei (13,3%).

Venitul net total al familiei monoparentale este puternic corelat cu **VENITUL TOTAL NET PE MEMBRU DE FAMILIE**. Astfel, cele mai multe familii monoparentale 26,9% (2017) au venitul net pe membru de persoană situat între 101-200 lei în timp ce în anul 2021 pe primul loc se situează 26,6% familii cu venitul cuprins între 301-400 lei, pe locul doi în anul 2017 se situează familiile monoparentale cu venitul net pe membru de persoană situat sub 100 lei (21,10%), iar în anul 2021 cele cu venitul situat între 401-500 lei (20,3%). În anul 2017, pe locurile trei și patru se află familiile cu venituri cuprinse între 301-400 lei și 401-500 lei, iar în anul 2021 pe locul trei se află familiile cu venituri cuprinse între 101-200 lei, pe locul patru situându-se familiile cu venituri nete pe membru de persoană mai mari de 600 lei.

Pentru anul 2017 rezultatele arată că doar 5,3% dintre familiile beneficiare de sprijin social dețineau venituri nete pe persoană mai mari de 600 lei, iar pentru anul 2021, rezultatele obținute arată că venituri nete pe membru de familie sub 100 lei se regăseau doar la 10,20% dintre familiile studiate, iar venituri cuprinse între 501 și 600 lei se aflau la 10,9% dintre subiecți.

Este de menționat însă faptul că toate veniturile declarate de familiile beneficiare de ajutor social (2017-2021) cuprind și „alocațiile de stat pentru copii și bursele școlare”, care nu se iau în calcul la stabilirea ajutorului financiar, dar sunt obligatorii pentru obținerea alocației de susținere a familiei monoparentale.

Alocația de stat pentru copii este utilizată ca instrument pentru stimularea participării la educație a copiilor; mai exact, copiii cu vârste cuprinse între 6 și 18 ani trebuie să fie înscriși într-o unitate de învățământ, pentru ca familiile din care ei fac parte să poată avea acces la alocația pentru susținerea familiei și la alte ajutoare sociale. Fără aceste alocații și burse de merit veniturile totale și cele nete ale familiilor studiate ar fi mult mai mici.

Analiza bivariată bazată pe tabele bidimensionale încrucișate (tabele de contingență) arată, din punct de vedere matematic, existența asocierii celor două caracteristici din tabelul de contingență, asigurată de testul Hi-pătrat. În acest sens, analiza bazată pe populația studiată în 2017 și în 2021 scoate în evidență existența unei legături (asocieri) puternice între *Educație* și *Statusul Social*, între *Educație* și *Tipul locuinței*. De asemenea, se constată asocierea dintre *Educație* și *Ocupație*, dar fără o intensitate mare. Nu se constată o asociere între *Educație* și *Numărul de copii*, deci în familiile monoparentale *Educația părintelui* nu influențează în mod

decisiv *Numărul de copii* ai familiei. Se constată o asociere între *Educația* părintelui și *Situația școlară* a celor (primilor) doi copii.

Răspunsurile oferite de specialiști în cadrul **cercetării calitative** confirmă rezultatele obținute din cercetarea cantitativă, oferind și o serie de detalii suplimentare cunoscute de aceștia în urma desfășurării anchetelor sociale.

Astfel, referitor la **statusul social** deținut de părintele care are spre creștere și educare copiii, aflăm că „mamele sunt cele care solicită ajutorul social în foarte mare măsură și majoritatea sunt necăsătorite. Sunt foarte sărace, nu primesc pensie alimentară pentru copii, singura lor sursă de venit fiind reprezentată de alocația de stat pentru copii și ajutoare din partea familiei”.

Apariția unui copil în afara căsătoriei reflectă tendința de diminuare a valorii familiei recunoscută din punct de vedere juridic (prin prezența certificatului de căsătorie) și întâlnită în majoritatea studiilor referitoare la familia contemporană și, în același timp, se poate aprecia că se aliniază și la noile tendințe internaționale de apariție a copiilor mai mult în afara căsătoriei.

Neasumarea responsabilității creșterii și educării de către ambii părinți a copiilor rezultați dintr-o relație chiar și neoficializată descrie puțin tipul relației deținute (în urma căreia au rezultat copii). Poate fi vorba despre relații de scurtă durată, pasagere, în care partenerii nu se cunosc suficient de bine astfel încât să poată decide împreună dacă este momentul potrivit pentru nașterea unui copil, sau pot fi relații de interes, care să vizeze atingerea anumitor scopuri materiale (locuință, situația materială a partenerului) care să nu se realizeze.

Lipsa informației despre importanța familiei în viața unui copil, a unei educații minimale, despre rolul și funcțiile parentale ce urmează a fi îndeplinite, în momentul în care s-a luat hotărârea de comun acord a partenerilor de a deveni părinți sau modelul parental moștenit pot constitui explicații ale acestui rezultat obținut din cercetare. „Sunt puține familii monoparentale provenite din decesul unui părinte (văduve) sau apărute în urma dizoluției familiei (divorțate), iar acestea stau în sistem destul de puțin”, spun specialiștii.

În ceea ce privește **educația părinților** beneficiari de ajutor social, răspunsurile primite de la cei intervievați confirmă datele obținute prin intermediul cercetării cantitative. În acest sens s-a demonstrat că marea majoritate a părinților din cadrul familiei monoparentale beneficiare de sprijin social au un nivel redus de educație sau sunt chiar analfabeți:

„Când vin să completeze cererea de sprijin social, unii vin însoțiți de cineva care știe să scrie, iar după ce completează formularul persoana respectivă, solicitantul pune degetul... sau alții, din aceeași categorie, solicită să fie ajutați de un specialist din cadrul direcției... Dacă se întâmplă să fie mai mulți solicitanți prezenți la înscriere decât avem angajați prezenți în acel moment (pentru că angajații sunt plecați să facă anchete sociale pe teren), solicitanții nu au răbdare să aștepte până se eliberează cineva și pleacă...”

Starea precară a educației solicitanților constituie un factor determinant al lipsei veniturilor sau al unui nivel scăzut al acestora, fiind nevoiți să solicite sprijin din partea serviciilor de asistență socială. Dar și pentru obținerea acestui ajutor se observă că solicitanților le lipsește răbdarea, înțelegerea faptului că pentru acoperirea oricărei nevoi trebuie respectate niște norme sociale, reguli care pot necesita uneori și puțin timp.

În strânsă legătură cu aspectele privind educația se află și cele care țin de **ocupare**:

„...marea majoritate nu au avut locuri de muncă, nu au sau desfășoară activități ocazionale, care nu le pot asigura un venit constant suficient în raport cu nevoile și necesitățile lor” (specialist, sectorul 4).

Chiar și încercările de a-i sprijini pentru găsirea unor locuri de muncă prin intermediul agenției specializate privind ocuparea forței de muncă, s-au dovedit fără finalitate:

„...cei trimiși către diferite locuri de muncă, de regulă se prezintă în anumite maniere (neîngrijiți, cu haine murdare) și fac tot posibilul ca să fie refuzați, să primească negație (din partea solicitantului), prin care să se ateste că nu sunt potriviți cu respectivele locuri de muncă. Astfel, rămân în continuare beneficiari de sprijin social”. „La fel se întâmplă în cazul în care li se propun cursuri de calificare sau recalificare, demersuri care rămân fără efect, întrucât respectivii fac tot posibilul să demonstreze că nu se pot adapta. În plus, majoritatea fiind mame, acestea invocă motivul că nu au cu cine să-și lase copiii pe durata cât ar lipsi pentru a frecventa un loc de muncă sau un curs de calificare. Indiferent dacă copiii sunt mici sau de vârstă școlară, această scuză este prezentă în mod constant.”

Un alt aspect relevant reieșit din răspunsurile celor intervievați vizează aspectele care țin de **locuire**, în sensul că statutul majorității beneficiarilor de sprijin social este de *tolerat* în spațiu la părinți, la rude din familia lărgită sau la prieteni:

„Condițiile lor de locuit sunt precare, fiind asociate cu un nivel scăzut al calității vieții. Spațiile sunt mici, aglomerate cu mulți membri într-o cameră, fără dotări adecvate și, de multe

ori, sunt spații oferite pe termen limitat. În sectorul 3, de exemplu, majoritatea beneficiarilor de sprijin social locuiesc în zona Tei-Toboc, recunoscută ca fiind periculoasă din punctul de vedere al siguranței fizice. Locuințele sunt lipsite de utilități, spațiile sunt foarte mici, iar majoritatea locuitorilor nu au studii. Trăiesc în sărăcie, sunt obișnuiți așa și nu fac nimic pentru a depăși acest stadiu. În această zonă, asistenții sociali merg însoțiți de organele de poliție atunci când desfășoară anchete sociale, pentru a avea protecția fizică asigurată.”

Acest status, de *tolerat*, este validat și de rezultatele obținute din cercetarea cantitativă în foarte mare măsură, respectiv de 42,6% în anul 2017 și 66,0% în anul 2021.

Șefii serviciilor sociale au mai apreciat că **beneficiarii de sprijin social par să fie atașați sau chiar dependenți de aceste servicii**. Se poate vorbi chiar despre o *strategie de supraviețuire*, prin care ei încearcă să-și asigure continuitatea accesului la sprijin pe termen cât mai lung.

De exemplu, la „o parte dintre beneficiari, în momentul în care cel mai mic dintre copiii pe care îi au în îngrijire se apropie de vârsta majoratului, mama preferă să rămână din nou însărcinată, să aducă pe lume un alt copil, fapt care le asigură din nou accesul la sprijin social pe un termen destul de mare, până împlinește copilul 18 ani. Astfel rămân în evidențele serviciilor sociale de resort, uneori până la limita superioară a vârstei active, ulterior devenind beneficiari ai altor categorii de sprijin social.”

Referitor la **numărul mic de beneficiari de ajutor social**, un alt aspect evidențiat de specialiștii intervievați a vizat **caracterul din ce în ce mai birocratic al accesului** la acest tip de beneficiu.

Spre exemplu, „...în perioada de început a aplicării prevederilor legale, numărul solicitărilor era destul de mare, iar cel al dosarelor aprobate se situa la nivelul valorii de 1500 la un sector (de exemplu în sector 4). Ulterior, atât numărul solicitărilor cât și al dosarelor aprobate au înregistrat o tendință semnificativă de scădere , astfel că în anul 2021 s-a ajuns la un număr total de beneficiari pe tot municipiul București de 156 de dosare”.

Un factor care pare să demotiveze solicitarea de sprijin social este **nivelul destul de scăzut al ajutorului social acordat**, ceea ce-l face lipsit de atractivitate, în condițiile în care accesul este atât de complicat. Mai mult, toate aceste solicitări de înscriere în sistem sunt verificate de ITM prin baza de date deținută, cunoscută sub denumirea de PatrimVen ANAF.

„Astfel, reglementările în vigoare presupun o colaborare instituțională între Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Agenția Națională de Administrare Fiscală și Agenția de Plăți și Inspecție Socială a Municipiului București, care colaborează în procedurile de testare a mijloacelor, respectiv verificarea informațiilor declarate de solicitanți privind veniturile și sursele acestora. În situația în care apar neconcordanțe între cele declarate și informațiile existente în bazele de date ale respectivelor instituții, beneficiarului i se suspendă ajutoarele și i se impune restituirea sumelor acordate în baza declarațiilor neconforme” (specialist, sector 4).

În cazul apariției unor neconcordanțe între ceea ce declară solicitanții și realitate, dosarele sunt respinse. Dacă, după înscrierea în sistem și încasarea acestor beneficii, se constată că, pe parcursul timpului cât au beneficiat de ajutor, au apărut schimbări materiale sau bunuri obținute care nu au fost declarate, atunci banii primiți/încasați sunt recuperați.

Relația interinstituțională dintre Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC), Oficiul Forțelor de Muncă (OFM) și Inspectoratul Teritorial de Muncă (ITM) reduce riscul apariției unor erori în declarațiile beneficiarilor și descurajează eventuale intenții rău-voite, astfel încât numărul beneficiarilor a scăzut mult.

La întrebarea (ghidul de interviu) „dacă se poate vorbi despre crearea unei dependențe a familiilor monoparentale beneficiare de ajutor social de sistem”, răspunsul a fost în unanimitate pozitiv:

„...orice serviciu social care se acordă fără obligativitatea identificării unui loc de muncă duce la crearea unei dependențe de sistemul de protecție socială. Astfel, se poate afirma că nu există motivație pentru depășirea acestui stadiu al sărăciei de către o anumită categorie socială. Sunt foarte puține familii monoparentale care reușesc să iasă din sistem. Avem familii monoparentale beneficiare de ajutor social de mulți ani.”

Analiza informațiilor rezultate în urma aplicării interviurilor confirmă **caracteristicile constitutive ale profilului familiei monoparentale beneficiare de sprijin social:**

- din punct de vedere structural, cele mai multe cazuri sunt reprezentate de mame singure și copiii lor minori;
- statutul de ilegitimitate al celor mai multe cazuri (copii născuți în afara căsătoriei);
- precaritatea educației, chiar lipsa acesteia (analfabetism);
- absența locului de muncă;

- motivația de nivel scăzut privind angajarea în muncă;
- spațiul locuibil necorespunzător sau absent, familiile fiind *tolerate* la rude sau prieteni, pe termene scurte și în condiții lipsite de utilități;
- tendința de a deveni dependenți față de beneficiile și serviciile sociale pentru tot restul vieții.

MOTIVELE CARE AU STAT LA BAZA DERULĂRII CELOR DOUĂ CERCETĂRI prezentate în teza de doctorat (2017-2021) au fost:

- dorința de a afla cauzele pentru care, deși numărul de familii monoparentale se află într-o creștere alarmantă, numărul beneficiarilor de sprijin social este extrem de mic
- și stabilirea unui profil al acestor familii monoparentale beneficiare de sprijin social, a rolului și locului serviciilor sociale în viața acestora.

Din literatura de specialitate este cunoscut faptul că familia monoparentală este tipul de familie care se confruntă cu o serie de dificultăți care o pot destabiliza foarte ușor. Dacă dificultățile nu sunt de ordin material (sunt foarte puține cazuri), din punctul de vedere al îndeplinirii tuturor funcțiilor familiei, acestea sunt foarte greu de realizat de către un singur părinte. Fără puțin ajutor din partea familiei lărgite sau a serviciilor de specialitate este greu de depășit o astfel de încercare la care este supusă întreaga familie.

NOUTATEA acestei cercetări constă în stabilirea profilului familiilor monoparentale beneficiare de sprijin social din punctul de vedere al unor indicatori ai calității vieții (starea civilă, educația, ocupația, structura familiei, locuința, veniturile), al locului și rolului serviciilor sociale în viața beneficiarilor, precum și determinarea cauzelor pentru care cea mai mare parte dintre familiile monoparentale existente care ar avea nevoie de ajutor din partea specialiștilor sunt „penalizate” prin „suprimare de participare” la aceste servicii.

Pe baza **analizei caracteristicilor principale ale profilului** familiilor monoparentale beneficiare de sprijin social **pot fi formulate** mai multe **propuneri vizând îmbunătățirea funcționării serviciilor de ajutor social, creșterea calității vieții familiilor monoparentale și prevenirea marginalizării lor sociale**, prin:

1. **Acordarea sprijinului** pentru familii monoparentale **pe o durată limitată de timp**, de exemplu de șase luni, interval în care nivelul sprijinului ar trebui să crească concomitent cu o serie de măsuri active, cum ar fi:

- completarea educației,
 - obținerea unei calificări,
 - orientarea profesională și încadrare pe piața muncii,
 - asigurarea unor condiții adecvate de locuit, prin care beneficiarii să-și poată crește gradul de autonomie, de funcționare independentă.
2. **Condiționarea accesului** la serviciile și prestațiile de ajutor social, de participarea beneficiarilor la programele privind educația, calificarea și ocuparea, refuzul de a participa fiind de natură să declanșeze suspendarea serviciilor oferite.
 3. **Asigurarea unui sprijin** privind creșterea și îngrijirea copiilor **în regim de gratuitate** (creșe, grădinițe, centre de zi, after school), pentru a permite părinților să participe la intervențiile care îi ajută să-și dezvolte autonomia și, în cele din urmă, să poată ocupa un loc de muncă.
 4. **Monitorizarea atentă** a impactului măsurilor prevăzute în planul de intervenție, atât pe perioada **primelor șase luni cât și a următoarelor șase luni**, pentru a se putea evalua gradul de autonomie dobândită, pentru a se efectua anumite ajustări sau corecții necesare.
 5. În condițiile în care nivelul ajutorului social crește, **famiile monoparentale** care au beneficiat de sprijin intensiv pe o durată de un an **să poată reveni pentru a solicita din nou ajutor, dacă este necesar, după minimum trei ani.**
 6. **Mărirea nivelului de venit pe membru de familie**, ceea ce condiționează eligibilitatea în raport cu serviciile de sprijin, nivel destul de redus în prezent, în valoare de 530 lei, în vederea creării accesului la sprijin pentru un număr mai mare de familii monoparentale aflate în dificultate.

LIMITELE CERCETĂRII

Una dintre limitele cercetării ține de faptul că **aceasta s-a realizat doar în municipiul București**, unde serviciile sociale prezintă un nivel ridicat de organizare și funcționare. Situații oarecum asemănătoare ar putea fi întâlnite și în marile orașe din România. Însă nu trebuie neglijat faptul că există numeroase familii monoparentale și în mediul rural sau în micile orașe, unde disponibilitatea serviciilor sociale este limitată sau acestea chiar lipsesc. Prin urmare, date

fiind resursele limitate ale cercetării, aceasta nu a putut furniza indicii despre experiența familiilor monoparentale din mediul rural sau de la nivelul orașelor mici.

Există supoziția că **un studiu la nivel național ar putea completa perspectiva privind dificultățile** cu care se confruntă anumite familii monoparentale și impactul anumitor intervenții furnizate de serviciile sociale.

Familia monoparentală va continua să figureze ca țintă importantă a politicilor și programelor sociale. Necesitatea acestora poate fi argumentată prin faptul că în familia monoparentală există unul sau mai mulți copii pentru care se impun anumite forme de ajutor social, cu scopul de a le asigura egalitatea de șanse și perspectiva incluziunii și funcționării sociale optime.

BIBLIOGRAFIE

- Alcock P. (1997), *Understanding Poverty* (second edition), London: MacMillan.
- Bădescu I. (2016), *Enciclopedia gândirii sociologice*, Vol. I - *Teorii clasice. Fondatorii*, Iași, Editura Tipo Moldova.
- Bădescu I., Mihăilescu I., Zamfir C. (2011), *Enciclopedia sociologiei universale. Fondatorii*, București, Editura Mica Valahie.
- Bădescu I. (1994), Dungaciu D., Baltasiu R. (1994), *Istoria sociologiei - teorii contemporane*, Galați, Editura Porto Franco.
- Buzducea D. (2005), *Aspecte contemporane în asistența socială*, Iași, Editura Polirom.
- Chelcea S. (2007), *Metodologia cercetării sociologice, Metode cantitative și calitative*, București, Editura Economică.
- Chelcea S. (2006), *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*, Iași, Editura Polirom.
- Chelcea S. (2003), „Agresivitate”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Chelcea S. (2003), „Suport social”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Chipea F. (2014), *Perspective, teme și concepte fundamentale ale sociologiei*, Cluj-Napoca, Editura Eikon.
- Chipea F. (2001), *Familia contemporană – Tendințe globale și configurații locale*, București, Editura Expert.
- Ciupercă C. (2003), „Terapie familială”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Ciupercă C. (1998), *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, București, Editura EDIT PRESS Mihaela SRL.
- Dan, A. (2002), „Problemă socială”, în Pop L. M., *Dicționar de politici sociale*, București, Editura Expert.
- Dumitrașcu H. (2008/2009), *Consiliere și terapii de consiliere*, Suport de curs, Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Specializarea Asistență Socială, București, Editura Universității.
- Dumitrescu M. (2008), *Asistența socială și protecția copilului în anul european al egalității de șanse 2008*, București, Editura Expert.
- Dumitru, Al. I. (2008), *Consiliere psihopedagogică*, Iași, Editura Polirom.
- Geng L. R., Jderu G. (2003), „Stigmat”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Geng L.R. (2003), „Etichetare” în Chelcea S., Petru I. (coord), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Giddens A. (2001), *Sociologie*, București, Editura All.
- Golopenția A. (2002), *Opere complete*, Vol. I, *Sociologie*, București, Editura Enciclopedică.
- Iluț P. (coord.), (2015), *Dragoste, familie și fericire*, Iași, Editura Polirom.
- Iluț P. (coord.), (2009), *Familia monoparentală în România și fenomene conexe*, Cluj, Presa Universitară Clujeană.
- Iluț P. (2005), *Sociopsihologia și antropologia familiei*, Editura Polirom, Iași.
- Iluț P. (2003), „Stimă de sine”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.

- Iluț P., Ivan L. (2003), „Comparare socială” în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Economică.
- Jderu G. (2010), „Comportamentul agresiv”, în Chelcea S. (coord.), *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*, Iași, Editura Polirom.
- Johnson A. (2007), *Dicționarul Blackwell de sociologie*, București, Editura Humanitas
- K. Yin R. (2005), *Studiul de caz*, Iași, Editura Polirom
- Lazăr Gh. (2005), „Rolul asistentului social în integrarea socioeducațională a copilului”, în *Revista de Asistență Socială nr.1-2*, Iași, Editura Polirom.
- Manea L. (2007/2008), *Modele ale practicii și tehnici de intervenție în asistența socială*, Suport de curs, Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Specializarea Asistență Socială, București, Editura Universității.
- Marshall G., Scott J. (editori), (2014), *Dicționar de sociologie*, București, Editura A.
- Marshall G.(2003), „Marginalizare socială”, în *Oxford, Dicționar de sociologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Marshall G. (2003), „Echilibru psihoemoțional”, în *Oxford, Dicționar de sociologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Marshall G. (2003), „Prejudecată”, în *Oxford, Dicționar de sociologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Mărginean I. (coord.), I. Precupețu, (2019), *Enciclopedia calității vieții în România*, București, Editura Academiei Române.
- Mărginean I. (coord.), Vasile M., (2015), *Dicționar de calitatea vieții*, București, Editura Academiei Române.
- Mărginean I. (2000), *Proiectarea cercetării sociologice*, Iași, Editura Polirom.
- Mihăilescu A. (2017), tabel în revista *Calitatea Vieții* nr. 1/2017, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, București, Editura Academiei Române.
- Mihăilescu I. (2004), *Rolul familiei în dezvoltarea copilului*, București, Editura Cartea Universitară.
- Mihăilescu I. (2003), *Sociologie generală*, Iași, Editura Polirom.
- Mihăilescu I. (2003), *România și integrarea europeană*, București, Editura ARS Docendi.
- Mihăilescu I. (1999), *Familia în societățile europene*, București, Editura Universității din București.
- Mihăilescu I. (1993), „Discriminare”, în Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel.
- Mihăilescu I. (1993), „Divorț”, în Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel.
- Milley K. K. (2006), „Valorile și scopul asistenței sociale”, în *Revista de Asistență Socială* nr. 2, Iași, Editura Polirom.
- Mucchielli Alex. (2002), *Dicționar al metodelor calitative*, Iași, Editura Polirom.
- Murray C. (1996), *Charles Murray and the underclass: The Developing Debate*, The IEA Health and Welfare Unit, London.
- Parkinson L. (1993), *Separarea, divorțul și familia*, București, Editura Alternative.
- Payne M. (2011), *Teoria modernă a asistenței sociale*, Iași, Editura Polirom.
- Pescaru A.B. (2004), *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*, București, Editura Aramis Print.
- Petru I., Ivan L. (2003), „Comparare socială”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Pop L.M. (coord.), (2020), *Dicționar de politici sociale*, București, Editura Expert.

- Popescu M., (2003), „Consiliere”, în Pop L. M. (coord), *Dicționar de politici sociale*, București, Editura Expert.
- Preda M. (2007), *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*, Iași, Editura Polirom.
- Rotariu T., Iluț P. (2006), *Ancheta sociologică și sondajul de opinie*, Iași, Editura Polirom.
- Roudinescu, E. (2000), *Familia în dezordine*, București, Editura Trei.
- Scanzoni J. (1995), *Contemporary families and relationships*, p. 283, McGraw-Hill Humanities.
- Segalen M. (2011), *Sociologia familiei*, Iași, Editura Polirom
- Sillamy N. (1996), „Culpabilitate”, în Sillamy N., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sillamy N. (1996), „Emoție”, în Sillamy N., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sillamy N. (1996), „Percepție socială”, în Sillamy N., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sillamy N. (1996), „Prejudecată”, în Sillamy N., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sillamy N. (1996), „Stereotip”, în Sillamy N., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sorescu E. M. (2015), „Învățământul românesc de asistență socială – istoric, standarde și perspective”, în *Revista de Asistență Socială*, Editura Universității București.
- Stănciulescu E. (1997), *Sociologia educației familiale*, Iași, Editura Polirom.
- Stănculescu E. (2003), „Frustrare”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Ștefan C. (2006), *Familia monoparentală*, Iași, Editura Polirom.
- Târhaș C. (2003), „Dezvoltarea personalității”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Vander Zanden J.W. (1990), *The social experience: An introduction to sociology*, New York Editura Random House
- Vlăduț M. (2003), „Socializare”, în Chelcea S., Petru I. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică.
- Vlăsceanu L. (1993), „Învățare socială”, în Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Babel.
- Vlăsceanu L.(1993), „Metodologie”, în Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel.
- Voinea M. Apostu, I., (2008), *Familia și școala în impas?* București, Editura Universității.
- Voinea M. (2005), *Familia contemporană - Mică Enciclopedie*, București, Editura Focus.
- Voinea M. (1996), *Psihosociologia familiei*, București, Editura Universității București.
- Zamfir C. (1999), *Spre o paradigma a gândirii sociologice*, Iași, Editura Cantes.
- Zamfir C. (coord.), (1999), *Politici sociale în România*, București, Editura Expert.
- Zamfir C. (1993), „Criză”, în Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel.
- Zamfir E. (2006), „Servicii de asistență socială pentru familiile monoparentale”, în *Revista de Asistență Socială nr. 2-3*, Iași, Editura Polirom.
- Zamfir E., Preda M., Dan A. (2004), „Surse ale excluziunii sociale în România” în *Revista de Asistență Socială nr. 2-3*, București, Editura Polirom.

Zamfir E. (2002), „Asistența socială în România”, în *Revista de Asistență Socială* nr. 2/2002, Editura Universității București.

Zamfir E., Zamfir C., (1995), *Politici sociale, România în context european*, București, Editura Alternative.

Zamfir E. (1993), „Asistență socială”, în Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord.), *Dicționar de sociologie*. București, Editura Babel.

bucuresti.insse.ro

[diez.md/2013/07/15/moldova-locul-3-in-europa-dupa-rata-divorturilor/](https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2021.pdf), accesat în 11.07.2014

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2021.pdf

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2021.pdf

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2021.pdf

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2020.pdf

http://www.insse.ro/old/sites/default/files/field/publicatii/evenimente_demografice_in_anul_2017.pdf,

<https://calatoriadivortului.ro/divortul-in-romania-in-2017/>

<https://insse.ro/cms/ro/tags/anuarul-statistic-al-romaniei>

Anuarul Statistic, Institutul Național de Statistică.

Datele Institutului Național de Statistică.

Datele Eurostat.

Rezultate ale analizei statistice a bazei de date realizată de autor.